СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 253. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 30. жовтня, 1926. VOL. XXXIV. No. 253. Jersey City, N. J., Saturday, October 30. 1926. THREE CENTS

ВІЙСКОВІ ІНЖИНЄРИ ПРОТИ ВСЕАМЕРИКАНСЬКОГО КАНАЛУ

ВАШИНҐТОН, 28. жовтня. — Війскові інжинери заявилися проти будовання так званого всеамериканського каналу, який мав би лучити Великі Озера з Атлянтійським океаном.

Інжинери кажуть, що такий канал не принісби ніяких ощадностий, бо його будова коштувалаби занадто богато.

ДОБУТЕ ТІЛО НЕ ДАЄ ВИСЛІДІВ.

НЮ ЙОРК, 28. жовтня. — Др. Отто Шулце, котрий робив секцію тіла пані Е. Милз, любовниці д-ра Ґола з Ню Бронсвика, котре нині добуто з землі, де воно лежало чотири роки з верхом, не міг зробити ніяких певних заключень, чи тіло було при смерти покалічене.

Щоби дійти до фактів, прокураторія покликала на зізнання присяжних суддів, покликаних свого часу державних лікарем (коронером), але й сі зізнання не дадуть відай богато нового, бо 9 членів сеї лави не можна буде переслухати, бо вони померли або виїхали з місцевости, а другі, як каже прокураторія, не заслуґують на віру, бо вони Кленсмени.

ЦІКАВА ФІЛЬМОВА ЗНИМКА.

ВАШИНҐТОН, 28. жовтня. — Джеймс Кларк, один з кращих летунів місцевого відділу фльоти, доконав нині тяжкого завдання: він відфотоґрафував при помочи машини до знимання рухомих образків землю за час, як він спадав з аероплясну при помочи парашути.

СЕНАТОР ЧЛЕНОМ КЛЕНА.

СТ. ЛУИС, МО., 28. жовтня. — Перед сенатовим комітетом, що розслїджує передвиборчі фонди, стануло нині кілька свідків, які заявили, що вони зовсім певно знають, що сенатор Вотсон був членом Ку-Клакс-Клена, котрий попирав його кандидатуру грішми й впливами. Свідки заявили, що Вотсон носив при собі членську карту Клена.

Один свідок назвав сенатора просто аґентом Клена в конґресі.

АМЕРИКАНСЬКІ ЮНІЇ НА ДОПОМОГУ АНҐЛІЙСЬКОМУ ВУГЛЕВОМУ СТРАЙКОВИ.

НЮ ЙОРК, 28. жовтня. — Джосеф Джовнс, один з провідників анґлійського союза майнерських юній, заявив, що Американська Федерація Праці прислала анґлійським углевим страйкарам всего тисячу долярів.

Проти сеї заяви, зробленої на недавнім зїзді анґлійських юній, виступив нині Вилием Ґрін, голова Американської Федерації Праці, заявляючи публично, що юнії, злучені з Федерацією Праці, дали на сей страйк не одну тисячу, а яких сто тисяч долярів. Він каже, що він не знає, як анґлійські юнії сі гроші видали.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ДОМАГАЄТЬСЯ 125,000-ОЇ АРМІЇ.

ВАШИНҐТОН, 28. жовтня. — Уряд Американського Леґіону заявив, що американська армія повинна мати 125,000 мужви.

Уряд Леґіону каже також, що на слідуючу конвенцію Леґіону, яка відбудеться в Парижи, виїде з Америки 30,000 ветеранів.

СУД ПРОТИ ЮНІЙНИХ РОБІТНИКІВ.

САН ФРАНЦИСКО, Каліфорнія, 28. жовтня. — Велика лава присяжних суддів постановила обжалувати як винуватих за смерть страйколома Кемпбела 8 урядників столярської юнії.

Кемпбела, котрий був за „отвертою шапою", вдарив хтось молотом у голову минувшого четверга так сильно, що він погиб. Поліція каже, що вона має докази, що вбийство було вислідом змови межи юнійними урядниками.

МЕКСИКАНСЬКИЙ УРЯД АРЕШТУВАВ 12 МЕКСИКАНСЬКИХ ЕПИСКОПІВ.

МЕКСИКО, 28. жовтня. — Нині привезено до міста Мексика з ріжних сторін краю 12 католицьких епископів і тут уряд зажадав від них, щоби вони лишилися в столиці до дальшого зарядження уряду, бо їх життя в їх осідках находиться в небезпеці.

В Мексико всі цікавляться тепер питанням кандидатури ґенерала Обреґона на уряд президента Мексика. Хоча мексиканський конґрес приняв виразну постанову, що Обреґон може кандидувати в друге на сей уряд, самий Обреґон ще не заявив, чи він хоче кандидувати. Кажуть, що він мав заявити, що він може служити для оборони мексиканської конституції й без уряду президента, яко ґенерал.

МІЛІОНИ БЕЗПРАВНИХ ЧУЖИНЦІВ.

НЮ ЙОРК, 28. жовтня. — Гарі Гол, федеральний комишенер іміґрації, говорив тут у відчиті перед одним товариством, що в Злучених Державах є тепер від кількасот тисяч до трох міліонів чужинців, які не мають тут праа побуту.

Більшість з них, на думку комишенера, приїхало сюди правно, але лишень на певний час, по уплиі котрого вони вже лишилися безправно.

ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

ЦЕ ВЕЛИКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО. ЦЕ ПАМЯТЬ ПРО ТУ РАДІСНУ І ЩАСЛИВУ ХВИЛЮ, КОЛИ ВІДРОДИЛАСЯ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА.

ЦІЛИЙ МІСЯЦЬ ЛИСТОПАД ПРИЗНАЧЕНИЙ ДЛЯ ВШАНОВАННЯ ТОЇ ПАМЯТИ, А КОЖДА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА, ПАМЯТАЮЧИ НА ЦЕ, ЗБИРАЄ З НАГОДИ ЦЕГО СВЯТА ЖЕРТВИ НА ДАЛЬШУ БОРОТЬБУ, НА ІНВАЛІДІВ І НА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ ТА ПЕРЕСИЛАЄ ЇХ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA

ТЕМНОТА НАШИХ СЕЛЯН.

В селі Бенькова вишня, рудецького повіта, жиє господар Іван Стельмах. Його жінка Настуня знюхалася з парубком Іваном Коцом. Обоє сходилися тай зачали роздумувати, якби то позбутись Івана Стельмаха, бо він є звязаний шлюбом з Настею. Врешті постановили струїти його. Зачав Іван Коц розвідуватись, якби то Івана Стельмаха виправити на тамтой світ, а опісля господарити з Настею. Якась баба порадила йому таке: „Злови ящірку, усуши її, зітри на порох і всип до їди, а твій ворог зараз задре ноги". Іван так і зробив і одного дня приніс Насти порошок з ящірки та повчив її, як має чоловіка струїти. Настя сховала порошок за пазуху і обіцяла всипати його до капусти, яку подасть чоловікови на вечеру. Але коли мала чоловікови подати вечеру і коли хотіла всипати порошок з ящірки до капусти, забилось їй серце. Налякалась і порошок замісць до капусти висипався до помий, бо сумління не дозволило їй труїти чоловіка. Але Настуня має довгий язик і на другий день все те до чиста розповіла своїй сусідці. А звісно — „знає баба, знає ціла громада". Ще того самого дня знало ціле село, що Настунька хотіла свого чоловіка струїти. Зявився і жандарм і став стягати протокол. От і клопіт. Але в тім одна потіха, а саме, що якась баба обдурила Коца, бо порошок з ящірки не може пошкодити здоровлю.

От який упадок релігії і моральности на селі.

ВИКЛАДИ З УКРАЇНОЗНАВСТВА В ЧЕСЬКІМ УНІВЕРСИТЕТІ.

В чеськім Карловім університеті в Празі заповіджено на зимовий семестр 1926—1927 виклади проф. Дмитра Дорошенка (Українська історія) і проф. Олександра Колесси (Історія української літератури в 19. столітті).

АМЕРИКА — ЦАРСТВО СПАДЩИНИ.

В один день стала нині на весь світ славною звичайна мадярська швачка Тернек. Її чоловік мав 20 літ тому ґеніяльну думку виїхати до Америки, обіцюючи жінці, що „ще колись про нього почує". Він додержав слова. Жінка почула про його смерть, а одночасно повідомили її, що має відобрати собі 40 міліярдів мадярських корон спадщини.

ДРУГИЙ ВИСТУП ГАРКАВЕНКА В НЮ ЙОРКУ.

Американські ґазети вижидають з великим зацікавленнем другого виступу силача Олександра Гаркавенка в Ню Йорку, який має бути в понеілок, дня 8. падолиста, в 71. касарні.

Покищо ще не відомо, хто буде його противником. Гаркавенко визвав на боротьбу визначних американських борців.

НА ВКРУГИ СВІТА НА ВІЗОЧКУ.

Один американський офіцир, котрому відірвало обидві ноги в часі світової війни, задумав зробити подорож навколо світа. Він купив залізний візочок і найняв двох здорових робітників, котрі будуть везти його в цій подорожі.

ЖІНКА-ЛЮДОЖЕРКА.

В одному селі недалеко міста Гроєц (Польща) селянка Олена Кеперова зарізала свою новонароджену дитину і зварила на вечеру. Матір-людожерку арештувала поліція при вечері. Вона свій злочин мотивувала тим, що хотіла скрити свою невірність перед чоловіком, котрий вертає в Франції, де пробував на заробітках 2 роки.

БУЛКА, ВАРТОСТИ 800 ТИСЯЧ ФРАНКІВ.

В Парижі в часі шкільної павзи учень Мошко Шварц, 12-літній син бідної жидівської родини, купив булку на снідання, в котрій знайшов брилянт вартости 800 тисяч франків. Бідна родина Шварц стала заможною.

ЦВИНТАР У СЕРЕДИНІ ЛЬВОВА.

Цвинтар у середині Львова найдено 17. м. м. при вул. Коллонтая ч. 7., при нагоді розкопування каналів. 70 людських кістяків має — на думку знавців — що найменше 200 літ. — Польські часописи повідомляють, що це останки по якихсь боях чи военних таборах, тимчасом відомо, що на цьому місці був цвинтар Благовіщенської церкви, яка стояла тут від XV віку і була скасована в 1802 р.

ХОЛЄРА НА ЛИТВІ.

Берлінська преса повідомляє з Ковна про вибух епідемії холєри на Литві. В одній місцевости занедужало около 300 людей.

ВІДЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТА.

На міжнародньому зїзді студентства, що відбувався у Празі під кінець мин. місяця, порішено справу від давна вже проєктованих міжнародніх студентських відзнак. З надісланих до окремої комісії 250 проєктів, вибрано, як найкраще виконаний, проєкт українського студента-різбара Федора Ємця.

ЖИДИ БУДУТЬ СВЯТКУВАТИ НЕДІЛЮ.

В Лондоні відбувся зїзд рабінів з Анґлії, Німеччини й Америки, який виніс богато цікавих і важних постанов, між иншим про знесення старих жидівських обрядів і церемоній в синаґоґах, що не відповідають духови часу. Замісць суботи має бути святкована неділя. Молитви рішено відмовляти не по гебрейськи, а в мові дотичного краю.

МИНУЛИСЯ „ДОБРІ ЧАСИ".

Населення Канади завзялося відучити політикерів від шахровання при виборах. Ще не скінчено з виборами в Атабаска, а тут вже суд має другий клопіт з провінціональним дистриктом Ст. Алберт. Побитий Ю. Ф. А. кандидат п. Нормандо вніс просьбу до супрім корту, щоби суд перевів слідство над незаконними практиками, якими вийшов в тім окрузі ліберальний кандидат п. Будро. Найважнійшим закидом проти п. Будро є, що його агенти купували виборцям бочками пиво і гостили по домах та готелях кождого, хто навернуеся. Крім сего платили готівкою з виразним напімненнем, щоб чоловік, який дістав гроші, старався приєднати як найбільше голосів для ліберального кандидата.

ТЕМНА ХРОНІКА.

Дозорець вязниці при вул. Баторія, Яйко, стане перед судом за злочин отроєння своєї жінки, при помочі підплаченого вязня, який недавно вийшов на волю. Видко, що вязнична атмосфера впливає неабияк на дозорців. — Рабін з Радимна, Шор, який побував довший час у Ню Йорку, зовсім не має розуму рабіна: його водила за ніс кілька літ 29-літня Злата Рубін, вимантивши від нього $6000 на кошти наслідків близької знайомости з нею, приневолила його до ритуального подружа і намовляла до отроєння першої жінки. Щойно нині рабін звернувся за підмогою до суду, який арештував його настирливу опікунку.

УГОРЩИНА ЗМАГАЄ ДО ЗЛУКИ З РУМУНІЄЮ

ВІДЕНЬ, 28. жовтня. — Ходять слухи, що пороблено заходи в справі злуки Угорщини з Румунією. Злука мала би наступити в подібний спосіб, як було за австрійських часів. Місце Австрії заступила би тепер Румунія. Про ту перзональну нову унію розписалася мадярська часопись Будапест Пешті на підставі розмови з М. Ґрозеа, який є румунським міністром для Трансильванії.

Румунія придбала по світовій війні Трасильванію, а з нею і мадярську більшість тої країни. Вже з того боку ціла Трансильванія була би за злукою Угорщини з Румунією, бо в той спосіб злучилася би вона з своїм матірним краєм. Такій злуці не були би навіть противні премієр Бетлєн і другі передові керманичі угорської держави, бо всі вони мають свої маєтки в Трасильванії і мусять тепер вибирати, або горожанство румунське або угорське. В тім послідним випадку тратять вони свої добра, які мусіли би бути розпарцельовані.

Противники тої злуки походять виключно з боку високої шляхти як в Угорщині так і в Румунії. Угорська шляхта не хоче відгравати другорядної ролі і хоче мати свого власного короля, яким має бути Отто Габсбурґ, 14-літний син послідного австрійського цісаря Кароля.

Попирає таку унію Італія. І Австрія тому не противна, бо на случай такої унії булоби їй лекше злучитися з Німеччиною.

БАНДИТИ ПІРВАЛИ ЕПИСКОПА.

ШАНГАЙ, 28. жовтня. — В провінції Шантунґ пірвали бандити епископа анґліканської місії Т. А. Скота в часі, коли він обїздив свою диєцезію. Епископ Скот займався місійними справами через 20 років і був загально відомою фіґурою на орієнті. Анґлійська амбасада поробила заходи, щоби його видобути з рук бандитів, але ледви чи це вдасться без значного викупу.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ПРИСТУПАЄ ДО БУДОВИ ВЕЛИКАНСЬКИХ АЕРОПЛЯНІВ.

ЛОНДОН, 28. жовтня. — Державний секретар Самуель Гоаре виголосив промову, в якій зазначив, що Анґлія приступає тепер до розбудови нових великих аеропляні в в ціли улекшення і приспішення транспорту. По успішних летунських спробах сера Алана Кобґена до Полудневої Африки і Австралії стає ясним, що тисячні віддали можна легко поконати. До Канади буде можна перелетіти за нецілих два дні, а до найдальших закутків британської імперії найдалі за два тижні. А дорога до Індій, які є серцем анґлійського державного організму, не буде тревати довше як 5 днів.

Нові аероплянн, які мають ввійти в рух, будуть могли перевозити яких 100 подорожних і будуть збудовані так, як люксусові кораблі.

ГАМБУРСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА КОРАБЕЛЬНА ЛІНІЯ ПОБІЛЬШУЄТЬСЯ.

БЕРЛІН, 28. жовтня. — Дві корабельні компанії, а то німецько-австралійська і Космос злялися разом з гамбурсько-американською. Злучена в той спосіб компанія буде мати кораблів на 879,000 тон поємности. Капітал компанії побільшено з $12,000,000 на $31,000,000. В той спосіб злучена корабельна лінія стала найсильнійшим того рода підприємством в Німеччині.

ДЕСМОНД ПРО СВОЇ ЛЄКЦІЇ В АМЕРИЦІ.

ЛОНДОН, 28. жовтня. — Що Десмонд, айриський письменник, який обїздив Америку, даючи тут публичні лекції, виразився про свій побут в Америці так: В першу чергу остерігаю всіх других перед американськими клюбами Ротари і Киваніс, бо вони нічого не платять, а коли охочі послухати, то хиба даром. В Ню Йорку можна знайти дуже гарних слухачів, але найбільш ексклюзивну публику можна подибати головно в Бостоні. Там вона прислухується з великою увагою і зацікавленнем, хоч би говорити про дуже тяжкі проблєми. Але велику жажду знання завважав я на заході в Шикаґо і по других містах, але головно серет тих Американців, які родилися ще в старім краю. Найбільше цікавили їх такі лекції: Будучність Европи, Муссоліні, Чи демократія засуджена на смерть.

ЛЕТУНСЬКА КОНВЕНЦІЯ.

МАДРИД, 28. жовтня. — Іберийсько-американський летунський конґрес закінчився тим, що засновано Іберийсько-американську летунську конфедерацію. До цеї конфедерації не належать Злучені Держави ні Гайті. Инші американські держави приступили до неї. Одним з головних пунктів, що до яких наступила згода, є та постанова, що кожда з держав має сама право рішати на дозвіл перелету через її територію аеропляном тих держав, які до конфедерації не вступили.

МУССОЛІНІ ТРІЮМФУЄ.

РИМ, 28. жовтня. — На руїнах старинного Колісею виголосив Муссоліні промову до зібраних там 30,000 молодих фашистів з нагоди чотироліття фашистського панування. Промову виголосив з тої трибуни, в якій колись сиділи давні римські цісарі і рішали одним кивненнем пальця про життє тих нещасних жертв, що боролися на цирковій арені.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОТИ БІЛОГО ТЕРОРУ В РУМУНІЇ

На річнім засіданню Обеднання Українських Організацій в Америці ухвалено видати з приводу прибуття до Америки румунської королевої Марії протест проти панування білого терору в Румунії. Протест той буде висланий до президента Кулиджа, чужосторонних амбасадорів, американських університетів та американської преси. Протест Обеднання звучить ось так:

Користаючи з революції, яка обхопила землі бувшої Росії, заняла Румунія при допомозі антанти українську територію, звану Бесарабією. Французький посол Де Сент Олер зазначив тоді письмом з 18. січня 1918 року виразно, що вступ румунських військ на Бесарабщину є чисто військового характеру та що він не мати-ме в ніякому разі жадного впливу ні на сучасну політичну ситуацію в Бесарабщині ні на долю цієї країни в будуччині.

Українську знова Буковину признали аліянти Румунії, знехтувавши право на самоозначення народів, зобовязуючи тільки Румунію до придержування договору з 9. грудня 1919 р. про охорону меншостей.

В той спосіб опинився один міліон Українців під Румунією і остає під нею досі. На всіх тих землях панує ще й досі воєнний стан. Правда, що світова преса писала про вибори до румунського парляменту, але мало хто згадував про те, що в часі виборів поуставлювано по українських селах кулемети і гармати, щоби в той спосіб стероризувати населенне, щоби воно голосувало на правительственну лісту. Таке було приміром в таких місцевостях: Кострижівка, Крещатик і Репужинці.

Українці арештують навіть за посіданне українського календара, як це було з господарем Карнацьом в місцевости Раранче.

Для Українців нема ніяких горожанських свобід, а є тільки тілесна кара буків і тортур. Як подає незаінтересована і безпартійна віденська ґазета „Вінер Цайтунґ" з 29. жовтня 1925 р., на політичному процесі в Кишеневі вийшло на яв, що жандармерія ось так поступала супроти свідка Стінка: його бито в підошви, кладено на гарячі заліза, бичовано, поливано горячою водою, електризовано і повішено головою в діл, щоби вимусити від него обтяжуючі для його сусіда зізнання.

В українських церквах не вільно відправляти богослуження на українській мові. За часів бувшої Австрії мала українська мова право громадянства в суді. По українськи ведено судові розправи, писано протоколи і по українськи видавано судові вироки. Всі ті права знесло румунське міністерство розпорядком з 17. мая 1922 року.

Ціле українське шкільництво, яке так гарно до приходу Румунів розвивалося, тепер зліквідовано в цілости і перемінено на румунське. На самій лишень Буковині стратили Українці 218 народних шкіл, 7 середних, 5 фахових і 2 українські катедри, які мали за Австрії на університеті в Чернівцях.

Недавно тому, бо всего два місяці тому взад, видав державний секретар внутрішних справ Бускан розпорядок, яким забороняє всякий ввіз українських книжок, музичних нот, образів, взагалі всякого друкованого українського слова до Румунії.

Ось коротесенька картина того, що діеть на румунських землях. Український нарід поставлений там поза законом.

А коли возьмемо під увагу, що в подібний спосіб поводиться румунське правительство з другими національними меншостями, які рівнож виставлені на жертву сіґуранци, себто румунської чрезвичайки та коли зважимо, що в Румунії працює робітник 12 годин на добу, а в суботу і неділю 18, бо жадного відпочинку там нема — то одержимо слабий образ того білого терору, який сегодня, себто в 20 столїтю має місце в самій середині Европи.

Передвоєнна семиміліонова держава, яка одержала в дорозі ласки від аліянтів 10 міліонів нового населення в дарунку, а решту загарбала без всякого титулу, прямо шляхом насильства і грабежі, узнає тепер тільки одно средство, а це насильство, як спосіб придержання поневолених народів при собі. В той спосіб перемінились цвитучі колись землі в одно велике кладовище, а Бесарабія, як загально думають в Европі, є тим вулканом, який викличе в скорому часі революцію і війну між совітами і Румунією.

Український нарід ніколи не погодиться з румунським панованнем на його прадідних землях, а буде стреміти до визволення з під румунського ярма і до обеднання з другими українськими землями в одну самостійну українську державу. Український нарід вірить, що гарна постава румунської королевої не буде в силі закрити тих темних і варварських сторін, якими славиться правительство її королївства. Усміх і товариська ввічливість королевої Марії не закриє мук і смерти десяток тисяч невинно катованих людей, які впали жертвою тої жорстокої румунської сіґуранци, що стереже її королївського маєстату.

ЧОЛОВІК ПРОСВІЧЕНИЙ, АЛЕ БЕЗХАРАКТЕРНИЙ, Є ШКІДЛИВИЙ ТОМУ, ЩО УЖИВАЄ НА ЗЛО ТИХ СРЕДСТВ, КОТРИМИ РОЗПОРЯДЖАЄ. ЧОЛОВІК ХАРАКТЕРНИЙ, АЛЕ НЕОБРАЗОВАНИЙ, Є ШКІДЛИВИЙ ТОМУ, ЩО МИМО ДОБРИХ НАМІРІВ ПОСТУПАЄ ДУЖЕ ЧАСТО КРИВО І ПСУЄ ВСЮ СПРАВУ.

Др. Т. Ґ. Масарик,
президент чесько-словацької републики.

ПРО РОСІЙСЬКИЙ ЦАРАТ В ЧАСІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

(З книги „Світова революція").

II.

Заки я відїхав з Лондону (в р. 1917), обіцяв я моїм тамошнім приятелям, що їм пришлю з Росії як мож найскорше звіт про тамошні відносини. Їм ішло очивидно о це — чи і о скільки зможуть союзники числити на дальшу участь Росії у війні.

Мені удалося досить скоро прийти до того переконання, що союзники (члени антанти) не можуть і не повинні більше числити на воєнні сили Росії. Той мій погляд зформулував я в одній телеґрамі до „Таймсу", висланий десь коло 25. мая 1917 р. Так як телеґрами підпадали цензурі — то не можу сказати, чи то, що появилось в „Таймсі" відповідає уложеному мною текстови телеґрами.

Однак я не міг инакше поступити, як лише раз на все розбити всяку надію на воєнну поміч з боку Росії. Лежало іменно в нашім спільнім інтересі не робити ілюзій. Особливо в Анґлії — а також і в инших союзних краях уважали люди російську революцію за протест проти млавого ведення війни! Тимчасом в Росії видно було всюди і у всім — розвал російської армії, — і це відносилось так що до старшин, як і до простих салдатів.

Я не хочу тут описувати, як той розвал з кождим днем побільшувався. Я пригадую собі поміж иншим на те прикре враження, яке зробив на мене „Жіночий Курінь". А були такі наївні Европейці і Росіяни, котрі у формуванню цего куреня не бачили признаки і вже таки частинного розвалу армії а дальше обяву загальної деморалізації.

Нічо так ярко не характеризує урядову Росію та царський двір, як справа Распутіна. Я уже в Лондоні дістав був деякі відомости про неї, але в Петербурзі дізнався я про всі подробиці тої справи.

Представмо собі лиш, що так царський двір як уряди Штірмера і Трепова стояли під впливом такого простого чоловіка майже анальфабета, як Распутін, хотя він впрочім був досить розумний і талановитий. А до того — та **распутиніяда** на царськім дворі тревала аж — **шість років!**

Коли би хто сказав, що це була лише релігійна омана, то треба зауважити, що та релігійність була грубим забобоном а попри це ще й обридливою. А Распутін не був першим доперва авантурником, що позискав довіре забобонного царського двора!

Не булоби однак слушним сказати, що лише царський двір підпав під вплив тої моральної зарази; фактом є, що ані політично-урядова ані церковна суспільність не спротивилися досить енерґійно тій заразі і не мали ані досить поваги ані снаги, щоби захоронити царський двір перед впливом Распутіна. Представмо собі лише які то були тоді моральні і правні відносини, коли Распутіна мож було усунути лише при помочи морду, і коли того морду допустилися член високої шляхти (дворянства), консервативний член думи і член царської родини, котрий знав про цілий плян і був при його виконанню! І коли я читаю докладний опис того морду зладжений одним з убійців Пуришкевичем, то бачу, що ті люди були малоспосібні, поверховні а в наслідок свого поверховного думання також і над міру брутальні. Так той морд, як і спосіб його виконання зраджують рівнож упадок та деморалізацію урядової Росії. Це звучить цинічно, але помимо того неменше правдиво, що ті люди навіть злочинцями як слід не вміли бути. Але за те є вони тим більшими злочинцями!

А вже нічого казати про це, як виглядала та царська родина, та хмара великих князів, що опанували булиу рішаючі посади в армії та у цивільній управі! То, що було в Росії, було — я це признаю — з певними змінами і в Австрії а також і у пруській Німеччині, хотя тут ще найменше.

Тим моральним і політичним сопухом, що заносив з царського двора — заносило також і від шляхти. Вона була настроєна проти Распутіна не з причин моральних або релігійних, лише з чисто кастових мотивів! І тому повстав серед тої шляхти (дворянства) плян позбутися і царя, в найгіршім випадку — в такий спосіб, як це зроблено колись з царем Павлом (Павла задушили офіцири його власною шарфою. — К. Т.).— Такий крайний спосіб є все зброєю людий пасивних, котрі не мають сили боротись зі злом при помочи систематичної праці. Про той плян палатної революції одержав я був певні вісти з кількох ріжних сторін. Ті вісти просякли були впрочім тут і там також і в пресі.

То, що я сказав тут про дворянство — це відноситься також і до єрархії церковної.

Мені залежало очивидно в першім ряді на тім, щоби розпізнатись у військовім і політичнім положенню, є отже ясним, що я не міг прийти до иншого висліду, як цей, про котрий я звістив телеґрафічно лондонську часопись.

Від **такої** Росії не могли надіятись союзники жадної помочи; від неї не могли сподіватись політичної помочи і ми!

Погром на боєвищи мав свою рішаючу причину у моральній гнилі високих російських суспільних слоїв, як також значної частини цілого російського народа. Справа ґенерала Мясоєдова, що стояв також у зносинах з Распутіном і зістав в марті 1915 р. повішений, — та справа увязненого в маю 1916 р. Сухомлінова — доказали, що провід російської армії був здеморалізований. Хотяби і це було випадків зради на річ Німців (загально говорено однак, що зрада була) то вистарчає сам факт тих процесів, щоби воєнну управу признати виновною. Я не кладу ваги на те, чи Протопопов підчас подорожи з членами думи до Штокгольму (в Швеції) конферував в тамошнім німецькім посольстві з Варбурґом про сепаратний мир з Німеччиною чи ні — я бачу хибу і вину царської управи в цім, що вона без відповідного приготовання і без розмислу а дальше — проти свого власного інтересу та безсумлінно вдалася у війну. — Через це вона вже по перших невдачах мусіла наближитися до Німеччини.

Уже в марті 1916 р. наспіли вісти, що великий німецький банкир Стіннес (його родина тепер цілком збанкрутувала.— К. Т.), робить старання, щоби порозумітись з Росією. Також і Штірмер став міністром з огляду на Німеччину. Таксамо і його наслідник Трепов.

Легко отже зрозуміти, що союзники втратили довіре до Росії і вони якийсь час вагалися навіть посилати Росії зброю та муніцію, так як побоювались що одно і друге може бути ужите проти них самих.

Є отже природною річею, що стратеґічний плян союзників (то є головно: Франції, Анґлії і Бельґії) мусів бути змінений а то в наслідок того, що Росія під воєнним оглядом вже була невистарчаюча.

У Франції недовірювали многі Росіянам також і з тої причини, що вони не вислали на поміч Франції тої армії, котру вони їй були приобіцяли.

Російська воєнна команда старалася успокоїти союзників по своїх власних неудачах тим, що мовляв — вона має до розпорядимости еще цілі міліони салдатів.— І справді як кажуть — старався зосібна ґенерал Алексеєв о це, щоби міліони свіжих рекрутів забрано до війська, лише, що він забув, що не вистане ані зброї ані харчів і що не так легко буде опанувати таку масу людий.

Мені аж недобре робилось, коли по офензиві Брусілова російські ґенерали чванились, що вони розпоряджають еще 15 та більше міліонами людий.

Вони обіцяли вислати до Франції найменше пів міліона війська, а вислали в році 1916 не більше як раптом **16,000.**

Тай той відділ треба було інтернувати, бо вже не було в нім дисципліни. Коли многі Росіяни вже тоді тай ще до тепер закидують Заходови, що він був невдячний та що для Росії за мало зробив, то цей замітне є слушний. Противно, союзники моглиби Росіянам зробити закид, що вони своїх приречень не додержали. Є річею певною, що на заході вже по програних в р. 1914 в цей спосіб осуджувано Росіян. Там пізнали, що Росія вибралася на війну без відповідного приготовання і в цілком газардовий спосіб. Я не раз чув такі погляди про Росіян в Парижі, Лондоні та у Вашинґтоні.

Мимо того всього, я признаю, що Росії не можна відмовити доброї волі. Росія обіцяла цілком щиро зараз на початку війни поміч Сербії; Росіяни підприняли напад на Східну Прусію, власне тоді, коли був загрожений Париж; Брусілов розпочав свою офензиву в тій цілі, щоби облегчити Італію, а навіть Керенський хотів також допомогти. — Російська сторона оправдуесь часто тим, що це лише німецька двірська кліка під проводом цариці допустилися зради. Але це не є правда. Цариця не допустилася ніякої зради. Я розсліджував, що про це говорено в кругах Думи (парляменту) і я переконався, що цариця була зглядом Росії не менше льояльна як Росіяни з роду.

Не можна сказати, щоби цариця через то допускалася зради, що вона занадто вірила Распутінови, а той стояв під впливом таких хитрунів, котрі визискували його вплив на царицю. Тоби була дуже велика помилка. — Провина цариці полягала в браку її політичного образовання, в хоробливій і грубій забобонности та в браку політичного змислу при рівночасній жадобі панування. Її найбільшою хибою був слабосилий цар, а іменно це, що вона його вповні опанувала. Він вірив у ню немов в якого справдішного пророка, і в цей спосіб зістала вона найбільшою політичною могучістю в Росії! Цариця була заприсяженим ворогом конституціоналізму та Думи, а цар вповні поділював її погляди. Представмо собі лише, що він доперва підчас війни в лютім 1916 р. по раз перший відвідав Думу! Ґенерал Алексеєв хотів навіть царицю увязнити — але на це було вже запізно, тай уже на нічо не булоби придалося.

Цар був зглядом союзників льояльним. Коли граф Айленбурґ, маршал берлінського двора уже в грудни 1915 р. розпочав за посередництвом графа Фредерікса мирову акцію, то цар на це не згодився, таксамо як тоді, коли з кінцем марта 1916 р. великий князь геський (брат цариці) також це пробував. Не менше був він проти ґерманофільської аґітації Віттого. Він був також за енерґічним веденнем війни — але все це лише на словах і проводити енерґічно війну — він не знав. Він був власне тою **„деревляною душею"**, як його схарактеризовано в Петербурґу. Навіть тоді, коли вже він пізнав, в якім нещасливім положенню знаходиться ціла справа — він нічого не підприняв. Що більше, він знайшовся цілком не по мужеськи навіть тоді, коли частина надворної кліки видумала такий плян, щоби Німців допустити аж до Петербурґа і в цей спосіб уратувати царську систему. Що той плян не був одиноким, можу потвердити цим, що я уже в Лондоні чув про Ґоремикіна. Уже тоді цей, в порівнанню до його наслідника відносно ліпший міністер не боявся погрому і маршу Німців на Петербурґ. Мовляв: аж Німці зроблять між Москалями лад.

Доказів слабосилости та непевности царя дала історія його панування немало; я нагадаю лише пригоду в Берке (1905 р.), коли до нього приїхав в гості Вільгельм. Він тоді уляг був вповні впливови Вільгельма і прирік поміч з боку Росії, яко союзник Німеччини та Франції проти Анґлії. Міністрам Лямсдорфови і Віттому удалося доперва в послідній хвилі не допустити до цего договору. — Своїм боком треба ствердити, що цісар Вільгельм виказав у тім своїм пляні велику політичну короткозорість.— Підчас війни поводився цар рівнож у неможливий спосіб; він, сповняючи волю цариці, обійми в найвисшу команду і наробив через це багато лиха, — він дав димісію таким кращим людям як Сазонов, а приняв до служби Штірмера та инші креатури.

А що до нас, Чехів, то він так само зломив своє приреченне як і це, що дав був Вільгельмови в Берке, хотя власноручно його був підписав.

Вітте (бувший рос. міністер в часі російсько - японської війни) говорить про Николу в своїх споминах, що була це дуже добре вихована людина, але що до його образовання — то воно стояло на уровени полковника ґвардії з доброї родини. Оголошені вже проби з його дневника з часів революції та його абдикації — потверджують вповні той погляд Віттого. Було це — чисте **„Нічо"!**

Як бачу — то я цареви не зробив кривди, не маючи довіря ані до його характеру ані до його цілої політики. Царську Содому і Гомору треба було винищити мечем і сіркою!

І розходилось тут не лиш о двір і о надворну кліку; деморалізація поширилася і захопила усі круги, іменно так звану інтеліґенцію — ба навіть і мужиків. Царська і взагалі ціла тоді пануюча, так політична як і церковна система здеморалізували Росію.

Кладучи натиск на моральну сторону царського режіму, я здаю собі дуже добре справу з того, що мораль чи брак моралі суспільности проявляються — річ природна — у цілій державній та військовій управі. І так наприклад недостаточне заосмотрення армії та цивільної людности було наслідком того морального стану і той брак заосмотрення пімстився пізнійше на уряді та на його системі. Революцію в Петербурзі викликав стисло взявши голод, а перші полки, що збунтувались, були власне провіянтовими відділами. Брак зброї, та нерозумні масові асентерунки в осени 1916 р., що спричинили таку велику втрату робітничих сил при рільництві — все те було ознаками і наслідками засудженої вже на смерть адміністрації. Я маю право говорити в той спосіб про Росію в часах війни, понеже я ще про передвоєнну Росію був тої самої думки і ту Росію рівнож осуджував. Мій вирок про неї опирається не лиш виключно на неудачах війни, так як ті неудачі є наслідком тяжкої моральної слабости цілого царського режіму, а через це і російського народа. Хто студіював передреволюційну Росію, а передовсім її письменство— той не має що до того найменших сумнівів. Великі російські письменники представляють нам російську душу безсилою і хорою, однак елементарну **тугу за правдою.** Толстой висказав лишень це, за чим всі тужили, коли поклав за підставу мистецтва правду і бажанне правди. — Але власне царизм правдою не був, а війна відкрила його лож не ліпше і не більше як Пушкин, Гоголь, Лермонтов, Ґончаров, Турґенев, Достоєвський, Толстой та Ґоркий. Росіяни називають тепер Достоєвського „пророком"; війна і революція є кровавим потвердженням російської літератури...

Росія впала, бо вона мусіла упасти через свою внутрішну неправду. Війна була лише великою нагодою, при котрій та внутрішна неправда виступила на верх в цілій своїй наготі. Царизм розвалився через себе самого.

Царизм вправді умів Росію згрубша уцивілізувати то є подати дворянству, урядництву та офіцирам европейські здобутки, однак мужик та мужик-салдат — то є властива Росія— жили поза межами тої царської цивілізації, і тому не взяли її в оборону, коли вона підчас війни в наслідок своєї недостаточности і внутрішного убожества цілковито завела.

Велику вину у цім приписують також царсько-російській **церкві** і її пасивности. Вона є **винуватою** головно тим, чого вона **не зробила,** то є тому, що вона не дбала про моральне виховання народа. То, що славянофіли, а зосібна Кірєєвський у російській церкві похвального бачать, се є власне її великою хибою.

Переклав др. К. Трильовський.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ГОЛОС ТОВАРИСТВА ПРО РУТЕНСЬКУ ПОЛІТИКУ.

Ми члени товариства Просвіта в Москіґон Гайтс, Миш., від. 131. Українського Народного Союза, зібрані на звичайних місячних зборах, ухвалили одноголосно отсі резолюції, відносячіся до полеміки межи органом Українського Народного Союза а органом Провидіня, чи краще сказатиб межи органом У. Н. Союза а єпископом Богачевським та д-ром Назаруком, котрі то повернули орган Провидіня в своє власне орудде, проти волі української еміґрації в Америці і цілого нашого народа.

Не розуміємо і не хочемо розуміти, чому нас силують представляли себе Рутенцями отсі очевидні слуги польської держави через Рим. Домаганне таке є просто безличним, коли зважити, кілько то труду нашого народа, крови й життя нашого цвіту пішло для заманіфестовання, що імя нашого рідного краю Україна, — а нашого народа — Український. Ми вже народ свідомий свого імени, і безкарно такого поступку наших провідників, духовних чи світських, не пропустимо.

Ми, прості зарібники, мусимо з обуреннем погордити такою рабською услугою Римови й Польщі; таким браком цивільної відваги і характеру у провідників церкви, в яких гетьманського коняки хвіст, або патинок голови кат. церкви варті більше, чим воля цілого нашого народа.

Ми добре памятаємо світлу минувщість українського народа, але памятаємо також, як богато українських князів та бояр винародовлювалося в Поляків через те, що в наших церквах проповідувано на польській мові і як дійсного священика й вірного сина українського народа, Маркіяна Шашкевича переслідувала церковна влада й єпископи за нічо иньше тільки за чесноту християнську, за необлудну любов до свойого народу.

Ми нині щасливі бути свідками, як відроджується й зростає зі стихійною силою наш народ. І оглядаючи се відро-

дження нашого народа за послідних десять літ, дивимося в будучину, не боячися нічого, навіть, якби від нас відпало кілька тисяч відпадків. Здоровий організм нашого національного тіла викидає прищі, які або загоються або вилущаться з нашого народного тіла.

Закиду безбожности, якою так часто витикається, вживається ту те, щоби себе заслонити. Безбожність поширювалася і дальше поширюється ніким иншим, і ніким так щиро й усердно, як самими таки тими слугами церкви, в яких мало характеру й людяности. Ті священи, що готові служити, кому хочете, тільки не свому народови, що якраз становить церкву, є найгіршими розсадниками неморальности й безбожности. Коли ще повага до нашої церкви між нашим народом є, то се лишень завдячити треба світлим одиницям і тим священикам, яких переслідувала й тепер переслідує чужа і ніби своя церковна влада. Сим людям український нарід дасть більше признание, як тим, що дослужать собі кардинальських достоїнств коштом християнської чесноти та рабською услугою на шкоду свому народови.

Най сі панове не забувають, що ми не є стадом овець, а людьми. Коли хто нас веде правдиво, не до рабства нашим насильникам, за ним ми підемо. Коли хто хоче тримати нас в покорі ради свого рабського послуху кривдителям нашим і вести нас до дому неволі, за такими пастирями не підуть далеко й вівці, а не то люди, що вже знають своє імя.

За товариство Просвіту в Москігон Гайтс, Миш.:

Теодор Бойко, предсідатель;
Казимир Ружицький, секр.;
Юлія Лавренчук, скарбник.

ЯК МОЖЕ НАРОД НАЗАД ЗВЕРНУТИ ЦЕРКВУ НА СЛУЖБУ НАРОДОВИ.

Боротьба, яку веде наш нарід за помочю часописий против епископа Богачевського, є немалої ваги. Нарід на еміграції читав терпеливо через два роки так часто п. Назаруком повторювану прилюдну обиду: „Нарід сам нічого не знає і нічого не потрафить. Як прийде і засяде на українськім троні з буком в руці гетьман П. Скоропадський, той всьо потрафить. Дисципліну буком заведе і державу збудує"! Нині прийшла пора, щоби дати на сю образу рішучу відповідь. Наша еміграцийська суспільність забралась до того за посередництвом своїх народних часописий, забралась прочистити хаос і непорозуміння, усунути колоди в народній роботі, яких нам накидали ті дві присилані голови.

Нам усім треба докладно пізнати справу й знати, о що ходить, так, щоби навіть ті, що читати не уміють, довідались про все. Нам треба пізнати вагу справи й висвітлювати її зі всіх сторін. Хочу до сього висвітлення причинитися отсими кількома рядками.

Пишеться й говориться в нас деколи про сі справи байдужно. Мовляв, таке чи инше становище католиків не спинить і не прискорить визволення нашого народу. Виходячи з такого становища, деякі фальшиві поступовці вже найшлися плече об плече з епископом. Коли п. Назарук безнастанно клепле, що нарід сам нічого не знає, нічого не зробить, держави не збудує, то він попадає в одну крайність; сі знова, що легковажать такий могучий чинник, яким є церква в народі, попадають у другу крайність. Церква прецінь є в силі і можности якраз викресати ту більшу силу в народі і її зріст прискорити, або противно: ту силу, на разі і так слабу, ще більше зменшити.

Приміром айриська католицька церква, і там в Ірляндії й тут в Америці, дуже много причинилась своєю працею до визволення Ірляндії і здобуття автономії.

Американський нарід не легковажив церкви і не казав, що від церковної управи не може стати краще або гірше американській визвольній боротьбі. Противно. Американський нарід не хотів принимати присиланих йому з Британії епископів, а в часі, коли зірвався скинути британське ярмо, старався усунути навіть тих, які тут вже передше прислані були.

Що церкви в народній роботі не можна легковажити, пізнати найкраще з теперішного положення в Мексико. Через церкву нарід поділився на два табори й провадить братоубійчу боротьбу.

Значиться, коли б церковна управа була своя, справедлива й народолюбна, то з такої церкви був би певний хосен для народу. Противно, коли управа чужа, або ренеґатська, хлібоїдська, або індиферентна і не щира, то з сього народови певна шкода.

За Австрії Відень давав свою згоду на се, хто має бути нашим епископом. Та Поляки, маючи цісаря по своїй стороні, потрафили нераз накинути нам таких епископів, яких їм бажалось. Коли вони попеклись на Йосифі Сембратовичу, то вони його сейчас усунули, а на його місце посадили Сильвестра Сембратовича, котрий вже до смерти поступав після рецепти Поляків, за що його Поляки кардинальським капелюхом нагородили.

Днесь Поляки в корисним положенню, бо вже не потребують просити чужого цісаря, але самі зі себе мають силу назначити нам епископа. Питаємо: чи можливо, щоби Поляки назначили нам на епископа народолюбця і патріота? Чи таке велике диво, що нам прислано епископа, такого, що сам заявив, що він післаний не до Українців, лише до католиків?

Як уляглий і послушний є Рим Варшаві в справах, які дотикають нашого народу і нашої церкви, свідчить як найкраще конкордат. Тому й боротьба, яка розвелась між нашою суспільністю а епископом Богачевським, то не боротьба між двома докторами, як хотів вперти в нарід правдомовний п. Назарук, але се боротьба на життє і смерть нашої еміграції. Се боротьба за те, чи ми маємо й на далі проявляти своє народне життя й на церковнім поли, чи по нашій смерти мають Айриші й Поляки забрати наше потомство й наші церковні маєтки.

Нам треба звести боротьбу з впливом Польщі на українську церкву. Наші епископи, апробовані Польщею, се чисті хлібоїди. Видно се хочби з того, що у нас священика, котрий пильнує лише церкви, а до народної роботи не мішається, уважається в ординаріяті за найліпшого, а патріотів за недобрих, коли противно, у Поляків стають епископами найбільші патріоти.

Польським впливам головно треба завдячити іменоване епископом Хомишина, против котрого пишуть навіть ті газети, в яких духовенство має вплив. Сьому епископови чужі найвизначнійші правила доброго виховання. Він обходиться зі своїми священиками й вірними грубо, некультурно, трактує їх як своїх парубків-наймитів, лаючи їх густо-часто простацькими словами. Таких неусуспільнених і відірваних від народу людий вибирає Польща зпоміж наших священиків на епископів.

Або, яке то відношення до народа епископа Богачевського? Він нашу суспільність ігнорує, її оминає, з нею спільно до народної роботи станути не хоче, противно, ще й колоди й перепони ставить тій народній роботі, яка тут дотепер провадилась.

Як відірваний він навіть від своєї громади, видно з того, коли то 9 делегатам 23-х братств і товариств назначив авдієнцію і замісць приняти їх і як отець з дітьми поговорити, він дурить їх і замісць вийти до них, висилає двох священиків списувати з ними протокол, як зі злочинцями.

Коли св. евангелист Іван одного разу дізнався, що молодець, якого він діддав на виховання одному епископови, утік і став головою розбійників, сідає на коня і їде в ліс відшукати розбійника, щоби його душу уратувати. Не побоявся піти на авдієнцію до розбійників.

А тут не розбійники прийшли до епископа, але вірні церкви громадяни, а епископ ними погорджує.

Так отже бачимо в епископі загальне відірвання від товариства, від громади, від народу. Власне такий відірваний від народу чоловік найвідповіднійший для сильних міра сего. Щоби він не запоручив нашим ворогам, за такого вороги наші можуть бути певні, що не ошукаються на ньому. Того роду епископ не має про що говорити з нашими священиками ні з народом, ні в товаристві ні одинцем, хоча з латинськими священиками він буде балакливий. В важних справах він не радиться нікого. Він знає лише одно: гроші дайте! Тому й латинники вже з самого його приїзду обіцюють йому на духовний семинар гроші зложити і професорів-монахів достарчити, хоча вони нашим обрядом, нашою церквою і священиками помітують.

В своїй національній політиці епископ дивиться за Варшавою. Він досі ще нічого конкретного не сказав проти наших ворогів Поляків. Він говорить лише загально про воду в облаціх так, що слухаючи сього, спати хочеться. Він голосить нашому народови, що як нарід побожно буде жити і церкви слухати, то свою державу збудує.

Видно це також з того, що церкву рутенською називає, бо й Польща в краю наказує нашому народови називатись русінами, а не Українцями.

Маємо отже, український народ, епископа в короні і з бородою, як на представленню св. о. Николая, але сей епископ по думці і серцю відданий політиці Поляків.

Щож робити? Чи платити гроші і тихо сидіти? Чи має справа Варшави рости в Америці, як гриби по дощі? Чи може треба ту працю, яку український нарід започав, з успіхом закінчити?

Я пропоную ось що: Нехай з представників парохії в Філадельфії утвориться тимчасовий комітет і він нехай оголосить найдальше до двох місяців собор або конгрес українських католицьких громад.

Нехай сей тимчасовий комітет виготовить програму конгресу і уложить відозву і розішле до всіх парохій, а ті на парохіяльних мітінґах виберуть делегатів і вишлють на сей конгрес приміром по одному від дочерної церкви, по двох від парохії до 300 фамілій, по трох висше 300 фамілій і т. д.

Такий зїзд, належито зорганізований, певно потрафить вже визволити принаймні українську католицьку церкву в Америці з польських впливів.

С. Дурбак.

НЕ ЧИТАЮТЬ НОВОЇ „ЛІТЕРАТУРИ".

Б. Вірний пише в київській „Пролетарській Правді" свої спостереження про відношення публики на Україні до української книжки. З його спостережень виходить, що нові твори української літератури купують та читають тільки „українізатори" та по части учителі. Зрештою ніхто більше, навіть інтелігенція, ними не цікавиться. Вірний наводить відповідь якогось інтелігента на питання про його думку про новочасну українську літературу: „Хіба я можу читати сучасну нашу літературу? Ну, назвіть мені з наших сучасних письменників хоч пів-Винниченка, хоч чверть-Франка. Нема. Так чого-ж мені гаяти час".

Ми думали, що на Україні мають люде якийсь дивний смак до читання і що там читають таке, від чого в Америці пес сказивсь. Та видна річ, що й на Україні ніхто не читає творів новомодних письменників. Вони пишуть самі для себе. Самі пишуть, самі й читають.

Суддя повчає свідка про значіння присяги, але свідок уже після перших слів перебиває йому:

— Я знаю це, пане судде, знаю. Я вже сидів раз за присягу.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Свято в десять-літні роковини смерти Івана Франка.

Українці в Пасейку будуть святкувати дня 31-го жовтня с. р. память великого свого учителя Івана Франка величавим концертом.

Єще в січни с. р. деякі Тов-а готувалися до цего, щоби вшанувати десять-літну річницю смерти Франка, та непредвиджена перешкода не дала здійснити задуманого діла.

Як відомо усім, що на початку с. р. усі робітники в Пасейку вийшли на страйк. Захлопотані боротьбою, не були всилі взятися до вшанования памяти великого каменяра. Наш народний обовязок вимагав, щоби діло таки перевести. По деяких трудах, злучились усі укр. Товариства та разом уладжують се свято в гали Руської Нар. Орг. 159 4-та улиця, Пасейк.

Програма, як заповідають буде богата, хор, соля, деклямації, рівнож бере участь укр. Банда. Відчит про життя Івана Франка і другі точки програми дають запевнення, що певно ані одної української душі з громади Пасейку і околиці не бракне на тім святі.

Н. Га-ган.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Дбаймо про рідну школу.

Потреба поширення української народньої школи по цілім Ню Йорку показалася при вписах до сеї школи на новий шкільний рік. Приходиться зазначити сю відрадну появу, що свідомість національного виховання наймолодшого покоління поширюється серед нашої еміграції з кождим роком. Велике число родичів посилає свої діти до школи, не зважаючи на велику віддаль і на получені з сим трудноші.

Все таки находяться ще такі родини, що з особистих перешкод, випливаючих з їх пополудневого або вечірнього заняття і роботи, не годні супроваджати свої малі діти до центральної школи при 7-ій улиці.

Щоби усунути такі перепони і дати тимсамим змогу дітям таких родичів користати з рідної науки, Управа школи рішила піти тим родичам на руку, і тому утворила нову школу (I. клясу) в будинку німецької парохії при 121—123 East 2nd St., межи Першою Ave. а Ave. A. Наука в сій школі буде відбуватися кождого понеділка, середи і пятниці.

Додаткові вписи до сеї кляси відбуваються в названих днях від 5—7 год. вечером.

Наука починається в сій школі вже в середу дня 27. жовтня.

Управа.

УЧІТЬСЯ, ДІТОНЬКИ КОХАНІ.

Учіться, дітоньки кохані,
Пильненько рідного письма,
Хай рідна книжечка вам стане,
Як гарная весна сама.

Кохайте, діти, рідну мову
Дитячим серденьком цілим
І розмовляйте рідним словом,
Хай вам воно буде святим.

Учіться, думайте, читайте
Про земленьку своїх батьків,
Свій рідний нарід пізнавайте,
Чим він радів і що терпів.

Кохайте, діти, Україну,
Звідкіля наш походить рід;
Любіть українську родину,
Любіть наш український світ.

І виростайте, любі діти,
Веселі, гарні, як весна,
І ви — Вкраїни любі квіти,
І вас кохає теж вона.

Кохайте, діти, Україну,
Звідкіля ваш походить рід,
Любіть українську родину
І рідну мову, рідний світ.

Т. Д.

ПРОТОКОЛ

ЗАСІДАННЯ ЕКЗЕКУТИВИ У. Н. СОЮЗА

відбувшогося 15—16. вересня 1926 р. в головнім офісі, 83 Гренд Ст., Джерзи Сіті, Н. Дж.

(Докінчення).

6) Інвестиція готівки. Формально рішено інвестувати надвишку готівки головної каси У. Н. Союза в сумі $100,000 на перші морґечі.

7) Скарги і просьби:

В справі виплати посмертної по бл. п. Кирилі Качорі, рішено виплатити її правному заступникови спадкоємців на підставі леґальної ґарантії-бонду.

Скаргу відділу 281-го проти члена Івана Мельника рішено полагодити мировим судом згідно з § 461. статута У. Н. Союза.

Так само рішено покликати до відвічальности за обидливі письма до головної канцелярії членів Михайла Піциля з відділу 164. в Бервік, Па., і Ілію Шкварка, члена відділу 143. в Ню Йорку.

Звернено увагу на пашквілі в чужій і ворожій пресі, з котрих оден підписаний ім. „Дм. Братусь", звернений проти всіх, що колинебудь при кермі нашої організації були і тепер є. Рішено отже провірити ідентичність автора тих напастий і евентуально витягнути консеквенцію, згідно з § 413 статута У. Н. Союза.

В справі ювилейних памяток, які були роздавані після ювилейної кампанії за організоване нових членів, сконстатовано, що при роздачі тих памяток-перстенів зайшли перешкоди, яких не мож було предвидіти і запобічи. Кілька осіб, котрим вислано заслужені ними відзначення до відділу, в тім часі зміняли своє місце замешкання і відділу, тай тому їх перстенці були завернені або передавані так, що погубилися. Інші знова за належною нагородою впімнулися аж в послідній хвили і для них перстенців забракло. Позаяк тих перстенців не можна інакше набути, як замовляючи їх в фабриці більшою скількостю, тому рішено, що всім тим членам, котрим ювилейні памятки належалися, а яких вони не дістали з висше описаних причин, такі самі перстенці будуть доручені при найблизшій нагоді, себто при роздаванню відзначень за організоване членів у слідуючій кампанії.

Вкінци, одобривши кількананцять просьб о запомоги з фонду запомогового, які виказуються подрібно в місячнім касовім звіті, засідання замкнено.

Іван Каштанюк, гол. рек. секр.

ЖАРТИ.

Дитяча гордість.

Івась: Мамо, прошу мені дати ще пять центів, я ще раз хочу зважитися.

Мати: Алеж дитинко, та нащо? Таж ти щойно важився.

Прочитав на карточці: „Ви важите 39 фунтів".

Івась: Дай мамо, бо „вагомат" каже мені „Ви".

В редакції.

Редактор: То ви самі писали ці жарти?

— Так.

— Але з вигляду ви не виглядаєте такі старі як ці жарти.

На леді на совганці на стовпі стоїть напис: „Позір! Небезпека!"

Батько: Івасю, уважай! Не йди тамтуди, там лід тонкий, заломиться і ти втопишся.

Івась (поглянув на таблицю й питається): — Тату, а що сталося з тим чоловіком, що причіпив там тую таблицю?

Особистість.

Учитель: Як ся місцевість називається?

Візник: Нижбірок, прошу ласки панської.

Учитель: А є тут які особистости, гідні подиву?

Візник: А вже є!

Учитель: А щож такого,

Візник: А ось та статуя св. Івана на могилі.

Учитель: Під яким зглядом вона є дивною?

Візник: А під таким, що її ще ніхто досі не вкрав.

В школі при рахунках.

Учитель: Ось бачите, (показує вожик) се одиниця: (відтак показує олівець, лінійку і яблоко), се є одиниці... Отже що це?

Діти: Одиниці!!!

Учитель, вкраявши кавальчик яблока, питає: А се що?

Всі діти мовчать, витріщивши оченята, нарешті підносить руку нечесаний Пентелейко: Я знаю, що то є.

Учитель: То скажи нам.

Пентелейко: Це є шкірка з одниці.

Модерна гардероба.

Жінка (до чоловіка): Мені треба нового одягу.

Чоловік: А деж тамтой, що ти недавно справила собі?

Жінка: Має його.

Льогічна похибка.

Робітник: — Стань! Коли порушишся, так не жиєш!

Студент. — Чоловіче добрий. Ти повинен уважати, як говориш. Коли я порушуся, се якраз знак, що живу.

Прималиве оголошення.

— Я вичитав у газеті ваші оголошення й хотівби купити той дім, що ви його оголосили на продаж.

— Прикро мені, але як я прочитав це оголошення, як там описано мій дім, я рішився не продавати вже його.

Жінка: Лікар казав мені, що я мушу поїхати до теплих країв задля порятування здоровля.

Чоловік (здавлюючи сердитість): Моя дорогенька, я пораджу тобі далеко дешевший спосіб: як ітимеш спати, візьми під подушку помаранчу, то завдяки запахови присниться тобі напевно теплий край...

Жінка: Пане доктор, я все чомусь дістаю таку гусячу шкіру. Як би то позбутися її?

Лікар: То тяжко! Бо як чоловік може вискочити зі шкіри?

З роздумувань професора-лінгвіста.

Мій Боже, навіщож здалося посвятити молоді літа могу життя на вивчування сімох мов, коли потім дістав я жінку, яка не позволяє мені промовити навіть двох слів!

МАСТОК ЗІ СМІТТЯ.

Ледви чи можна уявити собі щось більше безвартісне, як сміття; бо-ж на смітник викидається все щойно тоді, як воно вже безумовно на ніщо не може придатися. А проте на Заході вже і сміття зачинають зужиткувати. Початок зробили великі міста Америки, за ними йдуть і европейські.

Чотироміліонове місто, величини приміром Берліна, „продукує" денно 2,000 тон сміття т. є. скількість, на якої перевезення требаби 200 вагонів або 4 повні товарові поїзди. Така маса сміття вимагає вже забогато місця на склади і гниючи занадто затроює повітря. Се і було причиною, що міста взялися до спалювання сміття.

Для сеї цілі будують тепер окремі заводи, до яких звозять все сміття з міста. Там перше всього сортують його, себто вибирають всячину, яка або не горить, або може придатися на щось ліпше, як на огонь, а саме: зелізо, скло, мідь, папір, шмати, пушки з консерв, жужель, кости, решток поживи. Зелізо, скло, мідь, відсилають до гут, де їх перетоплюють наново; папір і шмати йдуть до фабрик паперу, з пушок з консерв змивають хемічно цину, з жужля фабрикують будівельні матеріяли, кости мелють на штучний навіз: звісну „кістянку", а з решток поживи роблять також штучні погної.

Сортування відбувається виключно машиною без зіткнення людської руки зі сміттям, без занечищування повітря порохами. По переході через сортівні остає ще 60 до 90 відсотків сміття, зложеного вже з добре пальних частин. Його спалюють під кітлами парових турбін, що гонять динамомашини. Динамомашини виробляють електрику, яка освітлює місто, гонить його трамваї і фабрики.

Електрична енерґія, зелізо і будівельні матеріяли, видобуті зі сміття чотироміліонового міста, варті „на чисто" 300,000 долярів. Використання згаданих вище продуктів дає вдруге стільки приходу.